

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över produktivitetskommissionens betänkande Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96) dnr Fi2

Länsstyrelsen i Dalarnas län har tagit del av rubricerat ärende. Sammanfattningsvis framförs att det är ett omfattande underlag där några politikområden direkt berör Länsstyrelsen medan andra påverkar länet mer än länsstyrelsens arbetsuppgifter. Fler av de förslag som läggs fram av produktivitetskommissionen har tagits om hand på annat sätt samt att vissa förslag som ges behöver analyseras och konsekvensbedöms ytterligare innan synpunkter kan lämnas. Länsstyrelsen väljer att kommentera följande områden och förslag; Klimat och industripolitik, Tillståndprocesser, Bostäder och byggande, Transportinfrastruktur, Energiförsörjning, Bostadsmarknaden, Kriminalitet och tillit samt del av den Administration i offentlig sektor.

Goda möjligheter till ökat välstånd

Produktivitetskommissionen har haft i uppdrag att analysera regelförenklingar och föreslår att lagar och förordningar med betydelse för företag, individer eller offentlig sektor ska utvärderas inom fem år efter att de har trätt i kraft. Regeringen ska bland annat årligen till riksdagen redovisa vilka utvärderingar som har genomförts samt vilka åtgärder för förenkling som vidtagits med anledning av utvärderingarnas resultat. Att dels konsekvensutreda, lag- och förordningsförslag innan de träder i kraft och där påverkan på annan lagstiftning belyses är ett bra förslag. Att även utvärdera förändringarna efter något år innan de slutgiltigt träder ikraft är viktigt som uppföljning av fattade beslut av förändringar. Kravet på

utvärdering samt påföljande process bör stadgas i lag, vilket är viktigt för tydligheten av genomförandet.

Tillståndprocesser

Betänkandet lyfter fram att tillståndprocesser måste väga olika perspektiv och intressen mot varandra. Det gäller såväl de materiella som processerna. Betänkandet fortsätter vidare att det är exempelvis avgörande för ekonomins dynamik att företag snabbt kan agera, investera och förändra sin verksamhet. Det kräver snabba, förutsägbara, enhetliga, stabila och rättssäkra prövningar och en ändamålsenlig tillsyn. Som yttrandet inleds med så pågår översyn och förslag inom andra utredningar.

Miljötillståndsutredningen ger exempelvis förslag med syftet att effektivisera processerna. Dessa effektivitetsvinster i tid behöver ställas mot behovet att göra avvägningar gentemot andra intressen, utreda och förhålla sig till mål och demokratiska processer.

Betänkandet tydliggör att det finns utrymme för effektivisering på flera sätt. Dels att processerna kan förenklas, dels att olika delar skulle kunna göras parallellt. Länsstyrelsen delar den bedömningen och inom olika delar av Länsstyrelsens handläggning genomförs även översyn av effektivisering av handläggning inom befintlig lagstiftning, exempelvis handläggningen av nätkoncessioner.

Produktivitetskommissionens förslag utgörs främst av förslag från tidigare genomförda utredningar. Länsstyrelsen har inga synpunkter på förslaget att staten måste samordna sitt arbete med tillståndprocesser och i och med inrättandet av en miljöprövningsmyndighet så ligger förslaget i linje med beslutad förändring.

Produktivitetskommissionens förslag om att det införs en ventil i miljöbalken som möjliggöra att angelägna och allmänna intressen vägs mot varandra är bra. Om det sedan är i miljöbalken eller i den lag som reglerar riksintressen framöver är av mindre betydelse. I avsnittet om Bostäder och byggande så framhåller utredningen att större hänsyn behöver säkerställas till de samlade samhällsekonomiska positiva effekterna av byggande och boende. Att se till en samlad bedömning och inte utifrån enskilda sakintressen är positivt och såsom Länsstyrelsen arbetar med samhällsplanering.

I förslaget att undanta kraftledningar från vissa krav för att snabbare bygga ut elnätet gällande växelströmsledningar som luftledning på högre spänningsnivåer och att undanta byggande av ledningar med ledningskoncession från förbuden i miljöbalken mot påverkan på områden som omfattas av biotopskydd eller strandskydd, bör ha i åtanke att markförlagda ledningar kan vara fördelaktiga inom vissa geografiska områden samt vid överväganden om tryggad elförsörjning vid händelse av naturolyckor.

Bostäder och byggande

För ett län som Dalarna, med en framskriven befolkningsprognos som är relativt konstant, är produktivitetsfrämjande åtgärder som inriktas på ett mer effektivt nyttjande av det befintliga byggnadsbeståndet väsentligt för bostadsutbudet.

Dalarnas län är ett småhuslän men för att bedöma bostadsbehovet är det väsentligt att analys görs av bostadsmarknaden kontinuerligt i kommunernas handlingsplaner för bostadsförsörjning för att skapa en uppfattning om vilket bostadsutbud som efterfrågas idag och i framtiden.

Fler delar av Dalarnas län har utmaningar i att byggkostnaderna inte motsvarar marknadsvärdet vid färdig byggnad. Att det är detsamma bygg- och finansieringskostnader i länet som i riket är en utmaning.

Produktivitetskommissionen lyfter fram att tiden för planprocessen till en antagen detaljplan har ökat under de senare åren. I betänkandet framgår det en bedömning om att planprocessen är ineffektiv. Det behöver även beaktas att planläggning i redan planlagda och exploaterade strukturer i kombination med många mindre lagändringar leder till mer komplicerade planförhållanden och processer.

Flera enskilda regleringar har förändrats i närtid och ett samlat helhetsgrepp minskat. Trots en ambition om att förenkla för bostadsbyggandet har regelverket och dess tillämpning blivit än mer komplicerat.

Flertal kommunerna i Dalarnas län lyfter fram att avsaknad av investeringsstöd påverkar möjligheten att bygga.

För att avgöra vad som är attraktiv mark att bebygga behöver kommunerna analysera behovet av bostäder i sin handlingsplan för

bostadsförsörjning och strategiskt planera för vilken mark som avses för bostadsändamål i sin översiktsplan och därefter i detaljplaner.

Utredningen lyfter fram att lokala och nationella intressen kan vara motstridiga och hämmar förutsättningarna för bostadsbyggande och utredningen föreslår att se över kommunens och statens roll i plan- och byggprocessen där samhällsekonomisk nytta får en mer framträdande roll. Om staten i sitt ansvar för nationella intressen tar fram välgrundat underlag som är tydligt vägledande i kommunens planläggning kan detta leda till att i tidiga skeden förstå vad som behöver hanteras och anpassas. Ansvariga riksintressemyndigheter behöver i större omfattning se över och ajourhålla riksintressenas avgränsning och värdetexter som är unika till respektive riksintresseutpekande.

Förutsättningarna för staten att samordnat arbeta för genomslag för nationella mål i hela landet behöver utvecklas. Inte minst behöver sektorsmyndigheternas förmåga att samverka med länsstyrelserna och att ta geografiska hänsyn stärkas. För att det ska vara möjligt för länsstyrelserna att hantera komplexa målkonflikter behöver länsstyrelserna kunna samordna sektorsmyndigheterna i länet. Därför är det viktigt att det tydliggörs i dessa myndigheters uppdrag att de ska samverka med länsstyrelser och utifrån ett territoriellt perspektiv bidra till nationella mål. Relevanta sektorsmyndigheter behöver ha en geografisk organisation som bidrar till förmågan till effektiv samverkan med länsstyrelserna. Färre överlapp i den regionala indelningen av sektorsmyndigheterna skulle även underlätta samverkan över läns- och kommungränser.

7.4.1. Målsättningen för bostadsmarknaden behöver tydliggöras och regelverken reformeras

Att se över regeringens mål för bostadspolitiken och se över lagstiftning behöver också anpassas utifrån att hela landets bostadsmarknad ska vara väl fungerande, även i samhällen med demografiska utmaningar och krympande befolkningsutveckling.

Det är inte enbart mål och regelverk som hämmar bostadsutbudet utan också de kommunala resurserna att tillhandahålla tjänstepersoner med kompetens att hantera även komplexa plan- och byggutmaningar i mindre kommuner.

Produktivitetskommissionen anger att regelmassan inom bostadsområdet och den fysiska planeringen är alltför omfattande, komplex och teknisk för att i betänkandet peka ut enskilda åtgärder.

Länsstyrelsen håller med om att ett samlat omtag som innebär ett större analys- och reformarbete är angeläget.

7.4.3 Det kommunala planmonopolet bör utredas

Det behövs en mer ingående genomlysning och en mer omfattande utredning för att bedöma om beslutsfattandet av planläggning för markanvändning helt eller delvis bör flytta beslutsfattandet från kommunal nivå till regional och/eller statlig nivå.

7.4.4 Länsstyrelsernas roll inom regional utveckling bör stärkas

Länsstyrelsen ser positivt på en utvärdering av flytten av det regionala utvecklingsansvaret från Länsstyrelsen till regionen och ser framför sig ett tydliggörande över respektives myndighets roll i det regionala utvecklingsansvaret.

Länsstyrelsen välkomnar ett förtydligande av myndighetens ansvar inom den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken och ser fram emot resultatet av SVESAM-utredningens arbete. I princip anser Länsstyrelsen att myndigheten har de uppdrag som krävs för att kunna bidra, men uppgifterna behöver resurssättas och kan tydliggöras i förhållande till både offentliga och privata aktörers ansvar.

7.4.6 Begränsa kommunernas möjlighet att ha åsikter om gestaltning

Länsstyrelsen har under många år bedrivit nätverk för att öka kunskapen om gestaltungsfrågorna i den byggda miljön. I och med regeringens politik om gestaltad livsmiljö förtydligades det nationella målet som regionaliserats för att hanteras på kommunal nivå. Att begränsa möjligheten för kommunen att ha åsikter om detaljerad gestaltning och utseende i vanliga bostadsbyggnadsprojekt begränsar möjligheterna för kommunerna att hantera nationella målen om gestaltad livsmiljö.

7.4.8 Begränsa möjligheten att kräva ytterligare underlag

Betänkandet föreslår att det tidigt i planeringsprocessen tydligt framgår vilka underlag som krävs. Kraven ska, i så stor utsträckning som möjligt, vara enhetliga i hela landet. Länsstyrelsen verkar för att tidigt i planeringsprocesser hålla dialog för att tidigt i processen verka för och tydliggöra vilket underlag som krävs för fortsatt planläggning. Ändå kan det i många planärenden under planprocessen först göras översiktlig inventering och utredningar

för att kunna avgöra om mer detaljerade underlag är nödvändiga eller inte. Länsstyrelsen ser farhåga i att förslaget riskerar att få motsatt effekt än det utredningen förväntar sig eftersom det kan innebära att det ställs alltför höga utredningskrav inledningsvis för att inte riskera att missa något längre fram.

Transportinfrastruktur

Produktivitetskommissionen föreslår både omprövning av projekt samt att befintlig infrastruktur behöver underhållas bättre. Bägge förslagen har förts fram i nyligen remitterade nationell transportinfrastrukturplan och Länsstyrelsen förde fram det som vällovligt.

Fler möjligheter till ökat välbefinnande

Klimat och industripolitik samt Energiförsörjning

Vid en stor förändring som ett kraftigt expanderande elsystem behövs det utöver juridiska och ekonomiska styrmedel insatser kring informativa styrmedel för att få avsedd effekt av de juridiska och ekonomiska styrmedlen. Informativa styrmedel handlar om att fylla hela systemet med kunskap och information och möjlighet att diskutera och hitta effektiva lösningar på hur omställningen ska gå till för att hitta billiga sätt, aktivera fler i omställningsarbetet och att minska motståndet för omställningen.

På lång sikt behöver svenska nationella klimatmål ses över för att harmoniseras fullt ut med de EU-beslutade målen. Detta i syfte att göra systemet enklare, tydligare och därmed effektivare. I dagsläget ger en översyn av målen ingen stor förändring i måluppfyllelsen. En förändring under utredningens gång skulle kunna skapa en osäkerhet och skulle kunna fördröja omställningen och minska den långsiktiga konkurrenskraften.

Länsstyrelsen anser inte att stödprogrammet Industrikivet bör avskaffas eller väsentligen förändras. För att öka omställningstakten på effektivt sätt behövs det förutom generella skatter eller utsläppssystem även stöd för demonstrations/utvecklingsprojekt för att utveckla nya industrier. Där är satsningar som Industrikivet mycket viktiga för att minska risken för företag.

Bostadsmarknaden

10.4.1 En reformerad hyresmarknad

Länsstyrelsen är tveksam till att förslaget om en ändrad hyresreglering kan påverka identifierat efterfrågeöverskott på hyresmarknaden. Det enda långsiktiga efterfrågeöverskott som redovisas gäller hyresrätter i attraktiva lägen i det äldre beståndet i storstäder. Oavsett hur mycket priset stiger på hyresrätter i attraktiva lägen i det äldre beståndet så är det tveksamt att hyresrätterna bli fler i Dalarna.

I betänkandet lyfts inte de bostadssociala utmaningarna fram i förslaget om efterfrågebaserad hyressättning. Förslagets och dess konsekvenser behöver utredas vidare.

Kriminalitet och tillit

Länsstyrelsen är positivt till förslaget med en stärkt tillsyn, kontroll och förebyggande av kriminalitet i offentligt finansierade verksamheter. Det kan ge bättre förutsättningar för tidigare upptäckt av oegentligheter och minskad risk för välfärdsbrott genom möjlighet till starkare grindvaktsfunktioner och tidiga ingripanden mot oseriösa aktörer. För att åtgärderna ska fungera effektivt och rättssäkert krävs dock tydliga, proportionerliga och transparenta regler, samt balans mellan kontroll, valfrihet och rättssäkerhet.

Många förebyggande åtgärder är både tidskrävande och kan behöva viss kompetens som inte alltid finns. Därför påtalar aktörerna i dialog med Länsstyrelsen att det är svårt att kunna prioritera arbetet i alla dessa olika verksamhetsområden. Befintliga medel och resurser anses inte räcka till. Det är viktigt att man tar höjd för den kompetensutveckling och resursökning som kan tänkas krävas för att få till förändringar i praktiken.

Administration i offentlig sektor

14.3.4 Begränsa alltför omfattande organisatorisk samverkan

Betänkandet lyfter fram att "Organisatorisk samverkan har sällan ett egenvärde och är ofta resurskrävande. Därför bör det provas noga i varje enskilt fall om samverkan är en effektiv metod för att lösa en uppgift. Samverkan bör huvudsakligen begränsas till när ett tydligt skäl identifierats för varför det är nödvändigt och ett tydligt och

avgränsat mål formulerats för vad som ska åstadkommas. Regeringen bör här föregå med gott exempel, t.ex. vid utformandet av myndighetsuppdrag.” Myndighetssamverkan har de senare åren lyfts fram som fördelaktigt men Länsstyrelsen håller med om att det tydligt behöver definieras ett syfte med samverkan. En klok resursanvändning av staten är att samverka regionalt genom Länsstyrelsen och inte genom fler regionala statliga myndigheter.

För samhällets förmåga att hantera komplexa tvärsektoriella utmaningar och målkonflikter innebär det en stor kraft att ha staten representerad i landets alla 21 län. Länsstyrelserna har god vana att vara statens företrädare i länen och att hantera målkonflikter på så sätt att alla relevanta aspekter utifrån hållbarhetens tre dimensioner och nationella mål beaktas. Det kan bland annat handla om industrietableringar, energiproduktion eller annan förändrad markanvändning.

Länsstyrelsen konstaterar att samverkan mellan länsstyrelse, region, kommuner och andra aktörer i länet är central för det regionala genomförandet av regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Tydligare definierade roller, som klargör vad som förväntas av respektive aktör, ger aktörerna förutsättningar att hitta lämpliga former för en effektiv samverkan som bidrar till politikens mål. Förtydliga ansvarsfördelningen, inte minst vad gäller statens och regionernas gemenensamma ansvar för regional utveckling. Det är dock viktigt att påpeka att det oavsett tydlighet i ansvarsfördelning alltid kommer att finnas mellanrum mellan utpekade ansvarsområden, och att det är något som behöver hanteras genom samverkan mellan de regionala aktörerna. Det är därför nödvändigt att bibehålla ett regionalt handlingsutrymme så att samverkan och lösningar kan anpassas utifrån länets förutsättningar. Inte minst gäller det för samverkan mellan länsstyrelse och region, där varje länsstyrelse behöver ges handlingsutrymme att möta regionen i sitt län utifrån de specifika prioriteringarna utifrån den regionala utvecklingsstrategin.

Medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij med länsarkitekt Frida Ryhag på enheten för kulturmiljö och samhällsplanering som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Stefan Tansbo på enheten för miljöprövning och vattenverksamhet, Malin Kapla på enheten för samhällsskydd och Erik Särnholm på enheten för mark, energi och klimat medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till

alice.hallman@regeringskansliet.se